

ביאורים לפרקי אבות

כב הוא הָיָה אוֹמֵר: בֵּן חֲמֵשׁ שָׁנִים לְמִקְרָא, בֵּן עֶשְׂרֵת שָׁנִים לְמִשְׁנָה, בֵּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לְמִצּוֹת, בֵּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה לְגִמְרָא, בֵּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְחֻפָּה, בֵּן עֶשְׂרִים לְרֵדוּף, בֵּן שְׁלֹשִׁים לְכַח, בֵּן אַרְבָּעִים לְבִינָה, בֵּן חֲמִשִּׁים לְעֵצָה, בֵּן שִׁשִּׁים לְזִקְנָה, בֵּן שִׁבְעִים לְשִׁיבָה, בֵּן שְׁמוֹנִים לְגִבּוּרָה, בֵּן תִּשְׁעִים לְשׁוֹת, בֵּן מֵאָה כְּאֵלֹהֵי מֵת וְעֵבֶר וּבִטֵּל מִן הָעוֹלָם:

~ פירוש ר"ע מברסגורא ~

לרדף. אחר מוזנותיו. לאחר שלמד מקרא משנה וגמרא ונשא אשה והוליד בנים, צריך הוא לחזר ולבקש אתר מוזנות. פרוש אחר, בן עשרים לרדף אותו מן השמים ולהענישו על מעשיו, שאין בית דין של מעלה מענישין פחות מכן עשרים (א): **בן שלשים לכח.** שהלויים היו מקימים את המשכן ומפרקין וטוענין את העגלות ונושאים בפתח מכן שלשים שנה ומעלה: **בן ארבעים לבינה.** שלאחר ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר אמר להם משה (דברים כט) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה (ח): **בן חמשים לעצה.** שנאמר בלויים (כמדרס ח) ומכן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבד עוד ושרת את אחיו וגו', ומהו השרות, שיתן להם עצה: **בן ששים לזקנה.** דכתיב (איוב ה) תבא בכלח אלי קבר. בכל"ח בגימטריא ששים: **בן שבעים לשיבה.** דכתיב בדרו (דברי הימים א כט) ונמת בשיבה טובה, וימי חייו היו שבעים שנה: **בן שמונים לגבורה.** דכתיב (תהלים א) ואם בגבורות שמונים שנה: **בן תשעים לשות.** הולך שחוח וכפוף, ויש אומרים, לשון שוחה עמקה:

בן חמש שנים למקרא. מערלה יליפין, דכתיב (ויקרא ט) שלש שנים יהיה לכם ערלים וגו' ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קדש הלולים, שאביו מלמדו צורת האותיות והפר הנקודות, ובשנה החמישית תאכלו את פרוי להוסיף לכם תבואתו, מכאן ואילף ספי ליה פתורא: **בן עשר למשנה.** שלומד מקרא חמש שנים, וחמש שנים משנה, וחמש שנים גמרא. דאמר מר (חולין כד) כל תלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים שוב אינו רואה, דכתיב (כמדרס ח) זאת אשר ללויים מכן חמש ועשרים שנה ומעלה יבא לצבא צבא, שבא ולומד הלכות עבודה חמש שנים, וכן שלשים עובד: **בן שלש עשרה למצות.** דכתיב (סם ה) איש או אשה כי יעשה מכל חטאת האדם, ונבי שבם כתיב (בראשית לד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו, ולוי באותו פרק בן שלש עשרה שנה היה (ו), וקרי ליה איש: **בן שמונה עשרה לחפה.** תשע עשרה אדם כתובים בפרשת בראשית מן ויאמר אלהים נעשה אדם עד ויבן ה' אלהים את הצלע, תר לגופיה, פשו ליה שמונה עשר לרשא (ז): **בן עשרים**

~ עיקר תוספות יו"ט ~

לא דיק; (ז) לא נמצא רק שש עשרה. ובפרוש רש"י דשמונה עשרה פעמים כתיב אדם עד כי מאיש לקחה זאת. וצריך לומר דאיש נמי מן המניין: (ח) **במדרש** רבה פרשת קרח. ונראה לי מדאשכחן במתי מדבר שלא נענשו בפחות מכן עשרים: (ח) **גמרא.** ונראה לי דרצונו לומר דישאל בשעת מתן תורה גרים היו, וגר פקטן שולד דמי. ועין תוספות יום טוב; (ט) **לזקנה.** ויש ספרים דגרסי לחכמה. ביששים חכמה נוסטריקון בן שלשים. ריטב"א. ואף לגרסתנו זקן זה שנקנה חכמה. מדרש שמואל. ועין תוספות יום טוב; (עיקר תרי"ט).

(א) **בשתחשב** שלש עשרה שנה שעשה יעקב עם לבן אחר שנשא את לאה וילדה לו אחר שתי שנים בקרוב שעלו בהריון לשלשה האחים ראיבן שמעון ולוי לחשבון שבעה חדשים לכל אחד, נמצא לוי בן אחת עשרה שנה בשיצאו משם, הוסיף עליהם ששה חדשים שעשה בדרך ושמונה עשר חדשים שעשה בסבות קצין וחרף קצין שהם שתי שנים, הרי לוי בן שלש עשרה שנה בלקתם לשכם. ונקרא איש. רש"י. ובחמש פרשת וישב בפסוק ויהאבל שפרש רש"י ששה חדשים בבית אל שהוא אחר מעשה שכם,

רבי אומר . . .

ביאור מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שי"ל

כב) בן חמש עשרה לגמרא

ענין עיקרי בלימוד התורה. וזה נתגלה בדורות האחרונים, כשעומדים בסמיכות ממש לגאולה העתידה, וכפי שהוא לגבי כמה ענינים המתגלים במשך הדורות כשמתקרבים לזמן הגאולה, וגם בתור מעין וטעימה של הגילויים דלעתיד, כולל שלימות בלימוד התורה, פלפול דאורייתא.

בדורות האחרונים נהגו להתחיל את לימוד הגמרא, פלפול דאורייתא, לפני הגיל דחמש עשרה, ועד בסמיכות ממש לגיל של לימוד המשנה – בן עשר. ויש לומר אחד הטעמים לזה, שזהו בגלל המעלה שיש בשקלא וטריא ופלפול, יגיעת השכל בתורה, שהוא

(1) ספה"ש תש"נ ח"א עמ' 753.

בן שלש עשרה למצוות

במקור הדבר מצינו שתי דעות:

עבודה שעל פי טעם ודעת: ואילו לדעה השני, שקבלת עול מצוות בכ"ג היא הלכה למשה מסיני, משום שכן הוא ציווי הקב"ה, נמצא שתחלת עבודתו היא בדרך קבלת עול.

א. זה נלמד ממה שנאמר, "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו וגו'", ואותו היום בני י"ג היו, וקראם הכתוב איש, שמורה על גדלות. ולפי זה הוא ענין טבעי, שבגיל י"ג שנה נעשה גדול בשכל ודעה.

אמנם, גם לדעה הראשונה קשור קיום המצוות בעבודה דמסירת נפש שלמעלה מהשכל, כדמוכח מזה שהלימוד הוא ממה שנאמר, "ויקחו גו' איש חרבו גו'" (פעולה של מסירת נפש). כלומר: העבודה עצמה צריכה להיות מתוך הבנה והשגה, אבל יסוד העבודה הוא קבלת עול דוקא (שלמעלה מטעם ודעת), כי רק אזי תהי' העבודה דקיום המצוות מתוך השגה, כדבעי.

ב. זהו מהשיעורין דהלכה למשה מסיני. ולפי זה הוא דין ואינו תלוי בטבעי. ודעות אלו בעבודת האדם הנם שני אופנים בתחלת העבודה דקיום התורה והמצוות. לדעה הראשונה, שחייב קיום המצוות תלוי בשלימות השכל והדעה, מובן שהתחלת העבודה היא בסדר

(1) רש"י. (2) וישלח לד, כה. (3) ב"ר פ"פ, י. (4) כמ"ש (שמות ב, יד) מי שמך לאיש (כפרש"י שם), וחזקת והיית לאיש (מ"א ב, ב). ועוד. (5) ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גדול בתחלתו. (6) שו"ת הרא"ש ריש כלל טז. שו"ת מהרי"ל סני"א. (7) ראה לקמן (ביאורים לפ"א) עמ' 437, 468. (8) ע"ד מארז"ל (יבמות עו, ב) אם הלכה היא נקבל אע"פ שאם לדין יש תשובה. (9) ראה לקו"ש ח"ה עמ' 162. (10) ראה לקו"ש ח"ב עמ' 428. לעיל (ביאורים לפרקי אבות) עמ' 180. (11) לקו"ש חט"ו עמ' 291.

בן ארבעים לבינה

ארבעת המוחין – מוח החכמה, מוח הבינה, ומוח הדעת שנחלק לשתיים, חסד וגבורה – כפי שכל אחד כלול מיו"ד.

בטעם הדבר יש לומר, שכן מספר ארבעים מורה על שלימות המוחין:

(1) ראה אוה"ת תולדות עמ' קלו. (2) משיחת שי"פ ראה תשד"מ – על פי רשימת השומעים בלבד.

